

Olha BILJAKOWSKA

“Soft skills” як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя

Ключові слова: “soft skills”, “hard skills”, структура “soft skills”, професійна підготовка.

Перед вищою педагогічною освітою, зокрема у сфері підготовки майбутніх вчителів, постає проблема пошуку та застосування ефективних способів взаємодії суб’єктів освітнього процесу: вибір продуктивних технологій навчання і виховання, створення парадигмальних підходів до професійної освіти, управління педагогічним процесом. Нова українська школа потребує вчителів, які здатні не лише швидко опанувати сучасні методики викладання та виховання учнів, а й адаптувати їх до потреб освітнього середовища, створювати та впроваджувати власні розробки, організувати процес навчання на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів. Як слушно зауважує відома шведська дослідниця, педагог Агнета Бладх¹, вчитель повинен бути готовим “працювати з поколінням, яке ставить нові питання”, а також “завойовувати авторитет і створювати нове оточення, нове знання, новий процес навчання”. Отже, в умовах активного пошуку інноваційних освітніх моделей, формується оновлений образ вчителя: консультанта, радника, тьютора, дослідника, новатора, фасилітатора такого, що володіє певним комплексом “hard skills” та “soft skills”, необхідним для здійснення ефективної професійно-педагогічної діяльності.

Вивченню проблеми “hard skills” та “soft skills” присвячені дослідження О. Абашкіної, Є. Гайдученко, В. Давидової, Н. Жадько, Г. Івоніної, С. Наход, Ю. Портланд, О. Сосніцкої, Л. Фамілярської. Зокрема, науковцем Л. Коваль здійснено класифікацію “soft skills” на індивідуальні, комуніка-

---

¹ A. Bladh, *Postgraduate studies and research in the field of teacher education in the perspective of education policy*. Paper presented at the ENTEP seminar, Sweden, Umea University, 2001, p. 32.

тивні, управлінські та досліджено можливість їх розвитку у студентів; Н. Длугунович розглянуто проблему напрацювання “soft skills” у системі підготовки майбутніх програмістів; дослідниця А. Тютюнник акцентує на розвитку цих навичок у студентів із використанням хмарних сервісів. Однак, запропоновані рішення не висвітлюють проблему розвитку “soft skills” у майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки.

Мата статті полягає в систематизації підходів до розвитку “soft skills” майбутнього вчителя в процесі професійної підготовки та обґрунтуванні їх значущості для подальшої професійно-педагогічної діяльності.

В умовах кардинальних суспільних змін, інтеграційних освітніх процесів, модернізації системи освіти, професійна підготовка майбутнього вчителя стає предметом досліджень багатьох науковців. Головні питання, які хвилюють дослідників – це підвищення вимог до майбутнього вчителя як фахівця та провайдера сучасних інноваційних освітніх послуг, забезпечення якості його підготовки та реалізації її ефектів у самостійній педагогічній діяльності.

Поняття «професійна підготовка» у педагогічній науці пов’язане з професійним навчанням та відображає процес оволодіння майбутніми фахівцями знаннями, вміннями та навичками, які будуть необхідні для професійної діяльності. Зокрема – це система професійної освіти метою якої є набуття студентами навичок, які необхідні для виконання певної роботи² чи процес оволодіння знаннями, вміннями, навичками майбутніми спеціалістами, які дозволять їм виконувати роботу в обраній професійній сфері. Зазвичай метою є прищвидшене набуття навиків, які будуть необхідні у процесі професійної діяльності³.

Проте варто зауважити, що професійна підготовка фахівця, зокрема й майбутнього вчителя, не можна обмежитися лише процесуальною стороною. Необхідною є цілеспрямована освітня діяльність, активність учасників процесу навчання, яка забезпечить формування та розвиток професійних та соціально-значущих якостей майбутнього вчителя. Саме тому, трактуємо професійну підготовку як систему організаційних, методичних та педагогічних заходів в ході яких відбуватиметься формування особистості, професійної спрямованості, знань, вмінь і навичок та професійної готовності⁴. Якщо взяти дане визначення за основу, то професійну підготовку майбутнього вчителя визначаємо, як цілісну педагогічну систему, функціонування якої передбачає створення оптимальних умов для розвитку особистості педагога на основі оволодіння необхідними для майбутньої професії знаннями, вміннями, навичками, компетенціями, розвитком професійних, особистісних якостей, які забезпечать ефективність майбутньої педагогічної

² *Педагогический энциклопедический словарь*, ред. Б.М. Бим-Бад, Москва, 2003, с. 223.

³ *Педагогика: большая современная энциклопедия*, сост. Е.С. Рапацевич, Минск, 2005, с. 482.

⁴ К.К. Платонов, *Краткий словарь системы психологических понятий*, Москва, 1984, с. 106.

діяльності. Імпонує розуміння професійної підготовки О. Мисечко⁵, яка розглядає її як цілісну, динамічну педагогічну систему, здатну до саморозвитку, що характеризується специфічними закономірностями, єдністю змісту, цілей і засобів, спрямовану на формування професійної компетентності, загальної й професійної культури, творчого мислення майбутнього вчителя і його готовності до професійного саморозвитку.

Варто зауважити, що професійна підготовка має подвійне значення і повинна розглядатися як процес (навчання) та як результат (готовність), визначається сукупністю вимог, що висуваються до певного фахівця⁶. Дослідниця Л. Хомич вважає, система загальнопрофесійної підготовки реалізується через такі напрями: світоглядно-культурологічний, психолого-педагогічний та фахово-методичний⁷.

Цінними для нашого наукового пошуку є погляди науковця В. Кузя, який наголошує, що «в освіті нині чітко окреслюється зміщення акцентів – від навчання абстрактних істин до оволодіння практичними конкретними корисними знаннями виховання мотивації до самовдосконалення і підготовки, до реальних умов життя, до нестабільності та невизначеності в ньому»⁸.

В нашому динамічному, стрімко розвиваючому світі в час становлення й утвердження інноваційної або «розумної» економіки і суспільства, заснованого на знаннях, неможливо без випереджаючого інноваційного розвитку системи освіти. Інноваційні перетворення практично всіх складових освітньої системи, включаючи професійну підготовку майбутніх фахівців, виступають сьогодні основою її модернізації. Головний тренд у сучасній освіті – це зміна людей, які починають працювати вчителями та зміна ролей, які вони виконують в суспільстві.

З огляду на вищесказане, можемо окреслити портрет майбутнього вчителя, на досягнення якого має спрямовуватися процес професійної підготовки у закладах вищої освіти, а саме:

- наявність професійних, загальнонаукових та особистісних рис, що мають формуватися в гармонії зі шкільною концепцією, відповідати потребам сучасної школи;
- віра в обдарування кожної без винятку дитини та дотримання принципу природовідповідності;

⁵ О.Є. Мисечко, *Формування системи фахової підготовки вчителів іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (початок ХХ ст. – початок 1960-х рр.): монографія*, Житомир: Полісся, 2008, с. 152.

⁶ М.Ю. Бубнова, *Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності*, Проблеми підготовки сучасного вчителя до професійної діяльності, [в:] *Дидактика математики: проблеми і дослідження*, Вип. 33, 2010, с. 18.

⁷ Л.О. Хомич, *Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: монографія*, Київ, Магістр S, 1998, с. 107.

⁸ В.Г. Кузь, *Готуємо кадри для сільської школи*, Педагогічні вісті, 2001, № 3, с. 1.

- володіння найновішими педагогічними технологіями (індивідуалізації та диференціації навчання, електронно-інформаційними, педагогіки співробітництва, новим глобальним педагогічним мисленням);
- наявність творчих, дослідницьких, експериментаторських умінь, прагнення до розробки і впровадження в практику нових прогресивних технологій та власних дидактичних і виховних знахідок⁹.

Саме тому, важливими складовими професійної підготовки майбутніх вчителів є комплекси “hard skills” і “soft skills”, які зможуть забезпечити успішне виконання професійної діяльності та допоможуть їм завжди бути затребуваними на ринку праці.

На переконання науковців (Ю. Портланд, В. Давидова та ін.) “hard skills” – це знання, вміння та навички, що необхідні для виконання професійної діяльності. Водночас “soft skills” визначають, як “м’які навички”, що сприяють успішній самореалізації та досягненню професійного успіху.

Погоджуємося з думкою науковців (Т. Кожушкіна, О. Кучай, С. Наход), що дані терміни доцільно розглядати з позицій компетентнісного підходу. Водночас, на переконання дослідників (О. Кучай, С. Наход) доречно розмежовувати поняття “компетенція” та “компетентність”. Враховуючи, що поняття “hard skills” та “soft skills” спільно відображають цілісність та збірну, інтеграційну суть як результату освіти, так і результату діяльності особистості, визначаємо “компетенцію” як сукупність знань, умінь, навичок, способів діяльності, що стосуються певного кола предметів і процесів, необхідних для ефективного виконання діяльності. “Компетентність” трактуємо як володіння особистістю відповідною компетенцією, що містить особисте ставлення до неї, предмета діяльності, її досвід у відповідній сфері, готовність (знаннєву, діяльнісну, емоційну, особистісну) до вирішення проблем, адаптацію до нестандартних ситуацій¹⁰.

З огляду на вищесказане, “hard skills” можемо розглядати як “базові компетенції”, що представляють собою інтеграцію знань, досвіду, професійно значущих особистісних якостей, які сприяють досягненню високих результатів у процесі виконання професійної діяльності. Власне такі компетенції можна наочно продемонструвати. Тому “hard skills” майбутніх вчителів включає: 1) систему професійних компетенцій, що поєднує загальнодидактичні і спеціальні фахові знання; 2) систему фахових умінь; 3) професійні здібності та професійно значущі риси особистості¹¹.

⁹ Г.Ю. Ксендзова, *Перспективные школьные технологии*, Москва, 2000, с. 34.

¹⁰ С.А. Наход, *Значущість “soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій*, [в:] НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА, Серія 5, Вип. 63, 2018, с. 132.

¹¹ С.А. Наход, *Прогнозування в професійній діяльності майбутнього психолога*, Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя, 2013, № 3, с. 52–53.

Щодо “soft skills”, трактуємо “soft” як “гнучкість”, що характеризує відсутність шаблонності, стереотипності, здатності до змін, а “skills”, у цьому разі, як компетентності – готовність, здатність та можливість особистості діяти у будь-яких мінливих ситуаціях, спираючись на власний досвід та інтуїцію. Важливо зауважити, що комплекс “soft skills” володіє якостями емерджентності (сукупне функціонування взаємопов’язаних його елементів породжує нові функціональні властивості, що не зводяться до простої їх суми) та синергетичності (в результаті поєднання елементів в єдину систему збільшується ефективність діяльності)¹². Вважаємо, що саме майбутні вчителі, як спеціалісти соціономічних професій, повинні мати високий рівень розвитку “soft skills”, адже робота у системі “людина-людина” орієнтована на інших, а отже непередбачувана та пов’язана з відсутністю єдиних і жорстких алгоритмів, вимог, технологій до процесу професійної діяльності.

Водночас дослідниця К. Коваль наводить таку класифікацію “soft skills”: індивідуальні якості (вміння приймати рішення та вирішувати проблеми, чітко ставити завдання та формулювати цілі, позитивне мислення та оптимізм, орієнтація на клієнта та кінцевий результат), комунікаційні якості (вміння зрозуміло формулювати думки, вміння взаємодіяти з різними типами людей, структурувати й модерувати наради, відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо, готувати та робити якісні презентації, враховувати культурні та міжнаціональні особливості), управлінські якості (“трати” в команді, об’єднувати та мотивувати команду, навчати та розвивати членів команди, передбачати та запобігати ризикам, чітко планувати та керувати часом)¹³. Окрім того, як зазначає Л. Фамілярська “soft skills” – соціологічний термін, який характеризує перелік особистих характеристик, які певним чином пов’язані з ефективною взаємодією у процесі професійної діяльності: вмінням переконувати, знаходити підхід до людей, міжособистісним спілкуванням, веденням переговорних процесів, роботою в команді, особистісним розвитком, ерудованістю, креативністю, комунікаційною взаємодією, високим рівнем самоорганізації тощо¹⁴.

Отже, як можемо бачити з огляду наукових джерел, “soft skills” – це універсальні навички, які допомагають професійно розвиватися і будувати успішну кар’єру в будь-якій галузі, зокрема й майбутнім учителям. Порівняльна характеристика “hard skills” і “soft skills” наведена в таблиці 1.

¹² С.А. Наход, *op. cit.*, с. 54.

¹³ К.О. Коваль, *Розвиток “soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування*, Вісник Вінницького політехнічного університету, 2015, № 2, с. 165.

¹⁴ Л.Л. Фамілярська, *Особливості розвитку сучасного педагога в системі післядипломної освіти*, “Science Rise: Pedagogical Education”, 2014. № 6 (14), с. 43.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика “hard skills” і “soft skills”

Характеристика	“Hard skills”	“Soft skills”
Основа	Компетенції	Компетентності
Склад	Професійні знання, уміння, навички, досвід	Релевантні моделі поведінки, особисті цінності
Розвиток	Розвиток відбувається швидше	Розвиток відбувається повільніше
Перспектива	Важливі у короткостроковій перспективі	Важливі у довгостроковій перспективі
Формування	Формуються з меншими зусиллями та гарантованим результатом (за умови дотримання базових критеріїв, таких як мотивація, здатність до навчання тощо)	Формуються з більшими зусиллями та без гарантії досягнення потрібного рівня (межа компетентностей, глибока інтегрованість у структуру особистості)
Зворотність	Практично не мають здатності до зворотного розвитку	За специфічних умов мають здатність до зворотного розвитку
Умови використання	Використання у стандартних умовах	Використання у стандартних та мінливих умовах

На підставі аналізу праць науковців виокремимо структурні компоненти комплексу “soft skills”, а саме: соціально-комунікативний, емоційний, когнітивний, прогностичний, управлінський, акмеологічний, інноваційний.

Одним із головних компонентів “soft skills” майбутнього вчителя є *соціально-комунікативна* компетентність, яка відображає його спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням, незважаючи на зміни соціального середовища; готовність та вміння контактувати з особистостями будь-якого віку; наявність знань, умінь та навичок конструктивного спілкування; наявність внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікативної дії у певному колі ситуацій педагогічної взаємодії. Педагогічна взаємодія – узгоджена діяльність вчителя та учнів, спрямована на досягнення спільних освітніх цілей і результатів та вирішення важливих завдань¹⁵. Власне педагогічна взаємодія – явище надзвичайно різнобічне, оскільки містить: контакт у діаді (два учасники, прямо або опосередковано залучені до освітнього процесу), тріаді (і далі за збільшенням кількості учасників: учитель, учень, батьки, психолог, завуч та ін.), групі як сукупному суб’єкті, що відрізняється за складом, характером виконуваної діяльності (учнівські колективи, педагогічний колектив, батьківський комітет, єдиний шкільний колектив тощо); складний взаємозв’язок суспільних явищ – системи освіти, суспільства, соціального замовлення тощо.

Зауважимо, що учень – це не тільки об’єкт професійно-педагогічного впливу, але й обов’язково суб’єкт педагогічного спілкування, суб’єкт взає-

¹⁵ І.В. Андрощук, *Взаємодія як педагогічна категорія*, Педагогічний дискурс, 2013, Вип. 14, с. 16.

модії. А отже, майбутній вчитель, як професіонал, має орієнтуватися у різноманітних ситуаціях спілкування, враховуючі вік та досвід дитини, ґрунтуючись на принципах випереджаючого пізнання особистості дитини та “педагогіки партнерства”.

Емоційний компонент визначає готовність і здатність майбутнього вчителя гнучко керувати та управляти емоційними реакціями, як власними, так і інших учасників освітнього процесу, реагувати адекватно до ситуацій у змінних умовах. Варто наголосити на важливості емоційного інтелекту та соціальної фасилітативності як невід’ємних складових емоційного компоненту. Емоційний інтелект визначає здатність майбутнього вчителя до здійснення оптимальної координації між власним емоційним станом та цілеспрямованою поведінкою, а отже, складається з двох векторів: когнітивного, що спрямований на розуміння своїх емоцій (рефлексія), емоцій інших (емпатія) та поведінкового, що відповідає за управління власною поведінкою (саморегуляція), поведінкою інших людей (соціальні навички)¹⁶. На сьогодні атрибутом інноваційного вчителя є рефлексивність, яка є “специфічним способом самооцінки педагогічної дії, що викликає специфічні зміни у сфері знань і професійного досвіду вчителя”¹⁷. Саме завдяки розвиненому емоційному інтелекту вчитель здатен правильно розуміти власні емоції та розпізнавати емоції і наміри своїх учнів, вміє керувати емоціями і змінювати їх напрям для ефективної педагогічної взаємодії. Рівень соціальної фасилітативності в професійній діяльності вчителя виражається в здатності впливати на різних рівнях: вербальному, невербальному, паралінгвістичному. Важливу роль відіграють уміння користуватися мовленнєвими засобами, зокрема значеннєвими відтінками синонімічного ряду, що стимулюють позитивні яскраві асоціації та активізують емоції школярів. Водночас зауважимо, що під час взаємодії суб’єктів освітнього процесу можуть виникати певні труднощі та бар’єри, які вчитель успішно зможе упередити та подолати, володіючи соціально-комунікативним компонентом комплексу “soft skills”.

Когнітивний компонент у структурі “soft skills” характеризує певний рівень когнітивної гнучкості особистості. Це зокрема, креативні навички продуктивної діяльності майбутніх вчителів, навички системного критичного мислення (мислення “результатами” та “процесами”), здатність до пошукової та дослідницької діяльності, до інтелектуального варіювання і мінливості, з одного боку, та стабільності і сталості, з іншого; вміння знаходити, фільтрувати та використовувати інформацію, що необхідна для реалізації

¹⁶ С.А. Наход, *op. cit.*, с. 133.

¹⁷ J. Grzesiak, „Mentoring” i „coaching” *misją kompetentnego i odpowiedzialnego nauczyciela nauczycieli*, [w:] Ewaluacja i innowacje w edukacji. Kompetencje i odpowiedzialność nauczyciela, red. J. Grzesiak, Kalisz-Konin 2010, s. 578.

поставленої мети¹⁸. Зауважимо, що професійна діяльність майбутнього вчителя передбачає постійний творчий пошук, нестандартні рішення різних проблемних ситуацій, необхідність виходити за межі регламентованих вимог, що стане можливим за умов набуття ними високого рівня когнітивної гнучкості. Саме когнітивна гнучкість посідає десяте місце з найбільш затребуваних компетенцій 2020 року¹⁹.

Базуючись на визначенні прогностичної діяльності майбутнього вчителя, як особливого виду професійної діяльності педагога, що характеризується ціннісним цілепокладанням; спрямована на дослідження можливих тенденцій, перетворень і перспектив розвитку суб'єктів і об'єктів діяльності, результатом якого є прогноз, що відображає специфіку майбутнього та має ймовірнісний характер; спирається на принципи її реалізації (варіативності, неперервності, аналогічності, системності, узгодженості, дослідної доказовості)²⁰ розглянемо *прогностичний* компонент у структурі “soft skills”. Спираючись на вищезазначене, вважаємо, що успіх у професійній діяльності майбутнього вчителя залежить від: умінь визначати можливі варіанти розвитку подій чи явищ та інтерпретувати представлені факти; відбирати інформацію, яка має прогностичну спрямованість, розробляти та впроваджувати прогностичні рекомендації, попередньо оцінювати ситуацію, приймати випереджальні оперативні рішення, орієнтуватися у складній ситуації, прогнозувати можливі варіанти розвитку подій тощо. Водночас вважаємо, що підґрунтям для розвитку прогностичних особливостей мислення, що характеризується дивергентністю, гнучкістю, інтуїтивністю. Здатність бачити у перспективі подальший розвиток подій, діяти у широкому діапазоні виявлених можливостей та поза ними, дають змогу керувати ситуацією, розібрати її на складники, оцінити, подивитися на проблему під іншим кутом, подолати когнітивну стереотипізацію, інертність та ригідність.

Управлінський компонент відповідає за уміння майбутнього вчителя керувати власними змінами та пов'язаний із такими характеристиками, як: позитивне мислення, вміння актуалізувати та реалізувати особистісний потенціал, ініціативність, прагнення до досягнень, удосконалення та саморозвитку, навички тайм-менеджменту, самовмотивованість, самоорганізація.

Важливе місце у структурі “soft skills” посідає *акмеологічний* компонент. Основою акмеологічного компоненту є самоіндивідуалізації особистості, яка володіє такими якостями як: ініціативність, самостійне цілепокла-

¹⁸ Т.Л. Кожушкіна, *Міжособистісна взаємодія як складова частина “soft skills” студентів педагогічного коледжу*, НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА, Серія 5, Вип. 63, 2018, с. 80.

¹⁹ Т. Ананьева, *Десять компетенций, которые будут востребованы в 2020 году*. <http://www.tananyeva.com/single-post/>.

²⁰ С.А. Наход, *op. cit.*, с. 133.

дання, інтенсивна включеність у діяльність, ергічність (розумова, психологічна витривалість), психологічна пластичність (здатність пристосовуватись до змін), прагнення та володіння прийомами саморегуляції (самоконтролю, самокорекції), орієнтація на саморозвиток і самовдосконалення, прагнення до самореалізації. Саме зазначений компонент відображає феноменологічну зрілість особистості, що характеризується усвідомленням власного потенціалу (комплекс унікальних здібностей), інтегративними аспектами самості (самовизначення, самоврядування, самовдосконалення), цілеспрямованістю (філософія життя, світогляд, заснований на певній системі цінностей), наявністю особистісного досвіду, потребою в саморозвитку та самореалізації, позитивною “Я-концепцією”²¹. Все це окреслює готовність майбутнього вчителя до самовираження і самореалізації у професійно-педагогічній діяльності. *Інноваційний* компонент є невіддільною складовою комплексу “soft skills”, який розглядаємо як потенційну можливість майбутніх вчителів створювати і творчо змінювати освітнє середовище, компоненти навчальної діяльності, впроваджувати нові методики та технології, будучи при цьому активним суб’єктом, новаторською особистістю, діяльно-креативною індивідуальністю. Все це передбачає орієнтацію на проблемно-творчий характер професійно-педагогічної діяльності, надбання майбутніми вчителями власного творчого досвіду. Саме інноваційний компонент містить уміння поєднувати у професійній діяльності когнітивні і креативні процеси при вирішенні проблемних завдань, конструювати креативне освітнє середовище, вибір оптимальних рішень у розв’язуванні педагогічних ситуацій, нестандартно діяти, критично оцінювати результати професійної діяльності для подальшої корекції, застосувати знання, набуті навички і прийоми творчої роботи у вирішенні нових професійних ситуацій²².

Підсумовуючи зазначимо, що на сучасному етапі розбудови інноваційної освіти актуалізується нагальна потреба у якісній підготовці майбутніх вчителів – компетентних фахівців, які здатні знаходити рішення в будь-яких професійних та життєвих ситуаціях, озброєні не лише комплексом “hard skills”, а й “soft skills”. Адже, майбутні вчителі мають бути готовими працювати у нестандартних ситуаціях, здатними передбачати та прогнозувати результати своєї роботи, ефективно взаємодіяти, творчо реагувати, мислити креативно, постійно удосконалюватися та навчатися, бути інноваційно спрямованими. Від особистісного сприймання й усвідомлення майбутнім вчителем значущості “soft skills” залежатиме його успіх у професійно-педагогічній діяльності та затребуваність у професійному конкурентному середовищі.

²¹ С.А. Наход, *op. cit.*, с. 134.

²² С.К. Шандрук, *Психологія професійних творчих здібностей: монографія*, Тернопіль: ТНЕУ, 2015, с. 189.

Бібліографія

- Андрощук І.В., *Взаємодія як педагогічна категорія*, Педагогічний дискурс, 2013, Вип. 14.
- Ананьева Т., *Десять компетенций, которые будут востребованы в 2020 году*. <http://www.tananyeva.com/single-post/>.
- Бубнова М.Ю., *Готовність майбутніх учителів математики до професійної діяльності*, Проблеми підготовки сучасного вчителя до професійної діяльності, [в:] Дидактика математики: проблеми і дослідження, Вип. 33, 2010.
- Коваль К.О., *Розвиток “soft skills” у студентів – один з важливих чинників працевлаштування*, Вісник Вінницького політехнічного університету, 2015, № 2.
- Кожушкіна Т.Л., *Міжособистісна взаємодія як складова частина “soft skills” студентів педагогічного коледжу*, НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА, Серія 5, Вип. 63, 2018.
- Ксендзова Г.Ю., *Перспективные школьные технологии*, Москва, 2000.
- Кузь В.Г., *Готуємо кадри для сільської школи*, Педагогічні вісті, 2001, № 3.
- Мисечко О.Є., *Формування системи фахової підготовки вчителів іноземної мови у педагогічних навчальних закладах України (початок ХХ ст. – початок 1960-х рр.): монографія*, Житомир: Полісся, 2008.
- Наход С.А., *Значущість “soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій*, [в:] НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА, Серія 5, Вип. 63, 2018.
- Наход С.А., *Прогнозування в професійній діяльності майбутнього психолога*, Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя, 2013, № 3.
- Педагогика: большая современная энциклопедия*, сост. Е. С. Рапацевич, Минск, 2005
- Педагогический энциклопедический словарь*, ред. Б. М. Бим-Бад, Москва, 2003.
- Платонов К.К., *Краткий словарь системы психологических понятий*, Москва, 1984.
- Фамільярська Л.Л., *Особливості розвитку сучасного педагога в системі післядипломної освіти*, “Science Rise: Pedagogical Education”, 2014. № 6 (14).
- Хомич Л.О., *Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів: монографія*, Київ, Магістр S, 1998.
- Шандрук С.К., *Психологія професійних творчих здібностей: монографія*, Тернопіль: ТНЕУ, 2015, с. 189.

Bładh A., *Postgraduate studies and research in the field of teacher education in the perspective of education policy*. Paper presented at the ENTEP seminar, Sweden, Umea University, 2001.

Grzesiak J., „Mentoring” i „coaching” misją kompetentnego i odpowiedzialnego nauczyciela nauczycieli, [w:] Ewaluacja i innowacje w edukacji. Kompetencje i odpowiedzialność nauczyciela, red. J. Grzesiak, Kalisz-Konin, 2010.

„Soft skills” jako niezbędny element jakości kształcenia zawodowego przyszłego nauczyciela

Streszczenie

W artykule uzasadniono znaczenie “soft skills” jako niezbędnego elementu szkolenia zawodowego przyszłego nauczyciela. We współczesnym dynamicznym świecie kompetencje “hard skills” i “soft skills” zajmują ważne miejsce. Rozpatrzono osobliwości “hard skills” oraz zdefiniowano “soft skills” jako zespół niespecjalistycznych kompetencji uniwersalnych, które wywierają wpływ na skuteczną działalność zawodową przyszłego nauczyciela. Przeprowadzono analizę porównawczą “hard skills” i “soft skills”. Wyodrębniono i poddano analizie elementy strukturalne zespołu “soft skills”, a mianowicie: społeczno-komunikacyjny, emocjonalny, kognitywny, prognostyczny, zarządzania szkołą, akmeologiczny, innowacyjny. Od stopnia opanowania “soft skills” zależy skuteczność działalności pedagogicznej przyszłego nauczyciela oraz zapotrzebowanie w zawodowym konkurencyjnym środowisku.

Słowa kluczowe: “soft skills”, “hard skills”, struktura “soft skills”, szkolenie zawodowe.

Soft Skills as a Necessary Component of Qualitative Professional Training of a Future Teacher

Summary

The article deals with the necessity of soft skills as a necessary component of professional training of a future teacher. The complexes of hard skills and soft skills hold a significant place in a modern dynamic world. The peculiarities of hard skills are studied and soft skills are defined as a complex of non-specialized extra-professional competencies influencing successful professional and pedagogical activity of a future teacher. Hard skills and soft skills are analyzed in comparison. Structural components of a soft skills complex are outlined and analyzed, such as social and communicative, emotional, cognitive, prognostic, administrative, acmeological and innovative. The level of soft skills influences the effectiveness of pedagogical activity of a future teacher and the demand for such a teacher in a professional competitive environment.

Keywords: “soft skills”, “hard skills”, “soft skills” structure, professional training.